

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

*у контексті державної
програми розвитку фізичної культури в Україні:
досвід, проблеми, перспективи*

Присвячується 10-річчю факультету фізичного виховання і спорту

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

Саух П. Ю.	9
-----------------	---

НАПРЯМ І.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

Асаулюк І. А., Куц А. С.

Современные представления о построении тренировочного процесса семиборков высокой квалификации	10
--	----

Ахметов Р. Ф., Кутек Т. Б.

Сучасні технології дослідження техніки рухових дій спортсменів	13
--	----

Блажисівський Г. В., Савитська Н. О.

Актуальні проблеми функціонування спортивних споруд та ефективність їх використання	16
---	----

Бріскін А. Ю., Пігин М. С.

Теоретична підготовка у спорті: принципи та функції	19
---	----

Вовченко І. І., Гедзюк Д. О.

Фізична підготовка бігунів на середні дистанції на етапі спортивного вдосконалення	21
--	----

Гусаревич О. В., Бабій В. Д.

Управління навчально-тренувальним процесом кваліфікованих спортсменок на основі комплексного використання додаткових засобів	24
--	----

Задорожна О.Р.

Пріоритетність використання алгоритмізованих навчально-ігрових засобів теоретичної підготовки юних фехтувальників	27
---	----

Льїн В. М., Коваль С. Б., Черкес Л. І.

Частота проявів ознак хронічної втоми у висококваліфікованих спортсменів у різних видах спорту	29
--	----

Кафтанова Т. В.

Оптимізація передігрової розминки в умовах сучасних високо-інтенсивних змагань з баскетболу	32
---	----

Коваленко С. Л.

Основи техніки греблі на байдарках для студентів вищих навчальних закладів	35
--	----

Козіна Ж. Л.

Застосування в спорті інформаційно-творчих технологій	38
---	----

Козлова О. К.

Підготовка легкоатлетів-стрибунів високої кваліфікації протягом року	45
--	----

ТЕОРЕТИЧНА ПІДГОТОВКА У СПОРТІ: ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ

Бріскін А. Ю, Пітин М. С.

Львівський державний університет фізичної культури

Постановка проблеми. У відповідності з закономірностями навчально-тренувального процесу у спорті має місце послідовність при якій першочергово відбувається формування знань і уявлень, що реалізується завдяки теоретичній підготовці, та в подальшому на їх основі – умінь та навичок (Келлер В.С., Платонов В.М., 1992; Платонов В.Н., 2004). Це зумовлює актуальність розробки організаційно-методичних основ теоретичної підготовки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Еволюція системи підготовки спортсменів у видах спорту забезпечена значною кількістю наукових досліджень у фізичній (Платонов В.М., Булатова М.М., 1995, Линець М.М., 1997), технічній (Ахметов Р.Ф., 2006; Гавердовський Ю.К., 1991), тактичній (Греховодов В.А., 2007; Корягін В.М., 1998), інтегральній (Елевич С.Н.2009, Лісенчук Г.А., 2004), психологічній (Воронова В.І., 2007, Горбунов Г.Д., 2010) підготовці. Теоретична підготовка висвітлена частково (Строкатов В.В., 1980; Задорожна О.Р., 2014).

Зв'язок з науковими темами та планами. Робота виконана згідно теми 2.8 «Удосконалення підготовки спортсменів в окремих групах видів спорту» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури та спорту на 2011–2015 рр. та теми «Основи теоретичної підготовки у спорті» плану НДР Львівського державного університету фізичної культури на 2013–2017 рр..

Мета дослідження: охарактеризувати сукупності принципів та функцій теоретичної підготовки у спорті.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення, педагогічне спостереження, системного аналізу, аналогії.

Результати дослідження та їх обговорення. Ефективне функціонування системи теоретичної підготовки у спорті неможливе без визначення керівних положень та з'ясування специфіки їх впливу на контингент спортсменів. Важливим, проміжним завданням формування організаційно-методичних основ теоретичної підготовки у спорті виступає характеристика сукупності принципів та функцій.

Принципи теоретичної підготовки – це керівні положення, які відображають загальні закономірності процесу передачі та формування системи спеціальних знань спортсменів та визначають вимоги до змісту, організації і методів цього процесу. Нами визначено наступні принципи теоретичної підготовки:

Принцип особистісної орієнтації змісту визначає, що при побудові та реалізації системи теоретичної підготовки у спорті необхідно враховувати особистісні мотиви суб'єктів діяльності (персоніфікованої частини системи підготовки спортсменів) їх потреби, індивідуальні оптимальні шляхи сприймання інформації, рівень сформованості особистості, спортивної майстерності.

Принцип критичності – передбачає, що в межах теоретичної підготовки у спорті потребує формування така система знань, яка пройшла ретельний аналіз та є обґрунтованою фахівцями спорту з урахуванням специфіки змагальної діяльності, етапу багаторічної підготовки та спортивної майстерності спортсменів, шляхів передачі інформації, суспільного устрою тощо.

Принцип інформатизації – ставить за мету якісну перебудову системи передачі знань у процесі багаторічного спортивного удосконалення в напрямі використання основних здобутків науково-технічного прогресу, підготовки особистості спортсмена до існування в світовому інформаційному просторі.

Принцип економізації – полягає у зменшенні витрат учасниками процесу теоретичної підготовки, технологічній оптимізації через використання якісно нових підходів до його організації, створення й корекції існуючих засобів і методів та у використанні загальних тенденцій до зменшення використання ресурсів та/або збільшенні їх ефективності.

Принцип полісенсорності – передбачає необхідність врахування та залучення у процесі теоретичної підготовки різних шляхів чуттєвого сприйняття (або їх комплексу) спортсменів.

Принцип інтеграції – передбачає об'єднання в процесі теоретичної підготовки раніше умовно розрізаних частин та елементів системи спеціальних знань на основі їх взаємозалежності та взаємодоповнюваності й першочерговій спрямованості на вирішення завдань системи підготовки спортсменів.

Принцип контрольованості – передбачає виконання послідовних дій, які полягають у визначенні структурних взаємозв'язків між змінними системи теоретичної підготовки або її елементами на різних етапах багаторічної системи підготовки спортсменів, перманентного встановлення об'єктивного рівня підготовленості спортсменів із можливістю подальшого врахування результатів в управлінні процесом формування спеціальної системи знань.

Принцип гуманізму – полягає у необхідності в процесі теоретичної підготовки формування ставлення до особистості спортсмена як вищої цінності, життя якої орієнтується на цінності свободи, справедливості, рівності, злиття суспільних і особистих інтересів, створення умов для вільного розвитку кожної людини, створенні умов для формування кращих особистих якостей і здібностей спортсмена.

Функції теоретичної підготовки – полягають у визначенні ролі теоретичної підготовки в рамках системи багаторічного спортивного удосконалення спортсменів, яка реалізується через безпосередню діяльність суб'єкта навчально-тренувальної діяльності та його взаємодії з іншими учасниками цього процесу. Нами визначено такі

функції теоретичної підготовки:

- *когнітивна* – передбачає формування здатності до розумового сприйняття і переробки зовнішньої інформації, виявляється в активізації пізнавальних процесів спортсменів при виконанні завдань навчально-тренувальної діяльності;
  - *соціалізуюча* – пов’язується з тим, що теоретична підготовка виступає потужним інструментом соціальної та культурної інтеграції осіб, яка реалізується через безпосередню їх участь у навчально-тренувальному процесі та змаганнях;
  - *виховна* – реалізується в тому, що знання, які здобуваються в процесі теоретичної підготовки дозволяють впливати на свідомість і поведінку людей та ставлять за мету формування сукупності суспільних цінностей;
  - *комунікативна* – полягає в реалізації можливостей покращення спілкування між учасниками навчально-тренувального процесу, що виступає основою міжособистісних відносин, способом організації спільної діяльності та методом пізнання людини людиною та/або своєї професійної діяльності;
  - *мотиваційна* – визначається стимуляцією поліпшення індивідуальних (командних) результатів, розвиток відповідальності за виконання своїх функціональних обов’язків, створення атмосфери здорової конкуренції, формування поглиблених мотивів (потреб) навчально-тренувальної діяльності;
  - *гедоністична* – полягає в отриманні спортсменами задоволення від отриманої інформації, естетичної та емоційної насолоди від сприймання засобів та реалізації методів у процесі теоретичної підготовки та відповідно отриманого результату;
  - *аксіологічна* – вказує на здатність накопичення спортсменами в процесі теоретичної підготовки суспільних та особистісних цінностей і їхнього впливу на спосіб мислення і поведінку суб’єктів навчально-тренувальної діяльності;
  - *гностична* – передбачає формування здібності до вивчення і оцінки досвіду управління основними процесами у спортивній діяльності, застосування спортсменами цього в практиці власної діяльності, аналізом власного досвіду, а також досвіду своїх колег, постійній самоосвіті та підвищенні кваліфікації;
  - *діагностично-коригуюча* – вказує на з’ясування причин ускладнень, які виникають у спортсменів під час навчально-тренувальної та змагальної діяльності та у супутніх сферах діяльності, виявлення прогалини у знаннях й вміннях, особистісному становленні та виробленні на цій основі коригуючих дій, спрямованих на усунення недоліків;
  - *інформативна* – передбачає передачу, отримання, здійснення оптимального пошуку та максимальну ефективність залучення до безпосередньої діяльності спортсменів необхідної інформації;
  - *холістична* – пов’язана із здатністю системного внесення різноманітності, створення комфортних умов, сприятливої атмосфери для формування нового, відмінного від попереднього рівня спортивної майстерності спортсменів та її умовно окремого компонента – теоретичної підготовленості;
  - *самореалізації* – виявляється у реалізації спортсменами своїх можливостей, самоактуалізації, задоволенні прагнення людини до найбільш повного виявлення й розвитку своїх можливостей і здібностей, формування внутрішньої активної тенденції розвитку себе, прагнення досягнути результату на який спортсмен об’єктивно може претендувати;
  - *проектувально-конструктивна* – полягає у передбаченні й проектуванні свого життя в межах спортивної діяльності та спортивного колективу, а також формуванні власної діяльності і поведінки, перспективному вирішенні індивідуальних оздоровчих, освітніх, виховних характеристик.
- Висновок.** Роль теоретичної підготовки в рамках системи багаторічного удосконалення спортсменів реалізується у принципах (критичності, інформатизації, економізації, полісенсорності, інтеграції, контрольованості, гуманізму) та функціях (когнітивна, соціалізуюча, виховна, комунікативна, мотиваційна, гедоністична, аксіологічна, гностична, діагностично-коригуюча, інформативна, холістична, самореалізації, проектуально-конструктивна).

ЛІТЕРАТУРА

1. Пітин М. Класифікація теоретичної підготовки за періодом реалізації / Пітин М. // Спортивний вісник Придніпров’я. – 2014. – № 3. – С. 82–85.
2. Пітин М. Принципи теоретичної підготовки у спорті / Мар’ян Пітин // Фізична культура, спорт та здоров’я нації: Зб. наук. праць. – Вінниця, 2014. – Вип. 17. – С. 532–538.
3. Санников В. А. Теоретическая подготовка боксера: учеб. пособие / В. А. Санников. – Воронеж : ВГИФК, 2003. – 211 с.
4. Строкатов В. В. Значение теоретических знаний для спортсменов в зависимости от их специализации / Строкатов В. В. // Актуальные вопросы спортивной медицины : сб. науч. тр. – К., 1980. – С. 60–63.

АНОТАЦІЇ

ТЕОРЕТИЧНА ПІДГОТОВКА У СПОРТІ: ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ

Бріскін А. Ю, Пітин М. С.

Львівський державний університет фізичної культури

Визначено керівні положеннями теоретичної підготовки та вимоги до них, розкрито роль цієї сторони підготовки, яка реалізується через функції.

Ключові слова: теоретична підготовка, принципи, функції.

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА В СПОРТЕ: ПРИНЦИПЫ И ФУНКЦИИ

Брискин Ю., Питын М.

Львовский государственный университет физической культуры.

Определены руководящие положения теоретической подготовки и требования к ним, раскрыта роль этой стороны подготовки, которая реализуется с помощью функций.

Ключевые слова: теоретическая подготовка, принципы, функции.

THEORETICAL TRAINING IN THE SPORT: PRINCIPLES OF

Briskin Y., Pityn M.

Lviv State University of Physical Culture

There is defined guidance and requirements for theoretical training and the role, which functions.

Keywords: theoretical training, principles, functions.